

Podujatia - JÚL

2.7. (sobota) o 11.00 h **ARIADNINA ČELENKA**
Rozprávka v planetáriu pre najmenších školákov, spracovaná podľa gréckej báje o súhvezdí Severná koruna.

7.7. (štvrtok) o 18.00 h **MYTOLÓGIA A HVIEZDNO OBLOHA**

Súboje mýtických hrdinov, verná láska aj nenávisť. To všetko sa odohráva v pútavých mýtoch o súhvezdiach pod umelou hviezdnu oblohou planetária.

9.7. (sobota) o 11.00 h **SLNKO A HODINÁR**
Audiovizuálny program pod umelou hviezdnu oblohou o hodinách a čase pre najmenších školákov.

14.7. (štvrtok) o 18.00 h **HPHO – VIVALDIHO ŠTYRI ROČNÉ OBDOBIA**
Baroková hudba a maliarstvo pod umelou hviezdnu oblohou.

16.7. (sobota) o 11.00 h **MARTIN A HVIEZDA**
Rozprávka pod umelou hviezdnu oblohou pre deti od 4 rokov o Martinovi a jeho ceste za žiarivou hviezdou.

21.7. (štvrtok) o 18.00 h **HUDBA POD HVIEZDNOU OBLOHOU – ANDREA BOCELLI**
Jedinečný hlas súčasného svetoznámeho talianskeho tenoristu pod umelou hviezdnu oblohou. *Uvádza: PaedDr. Juraj Humeňanský*

23.7. (sobota) o 11.00 h **TOMÁŠOVA CESTA KU HVIEZDAM**
Fiktívny príbeh pod umelou hviezdnu oblohou o poznávaní vesmíru počas jednej noci. Vhodný pre mladších školákov.

28.7. (štvrtok) o 18.00 h **HUDBA POD HVIEZDNOU OBLOHOU – VANGELIS**
Nezvyčajný hudobný svet uznávaného súčasného skladateľa gréckej národnosti pod umelou hviezdnu oblohou.

30.7. (sobota) o 11.00 h **ROZPRÁVANIE O SLNIEČKU**
Astronomická rozprávka v planetáriu pre deti od 4 rokov.

ASTRONOMICKÉ POZOROVANIA PRE VEREJNOSŤ

Po zotmení v prípade priaznivého počasia.

20.7. o 22.00 h *Pozorovanie večernej oblohy*

Podujatia - AUGUST

1.8. – 7.8. **TECHNICKÁ ODSTÁVKA**
Údržba prístrojovej techniky hviezdárne a planetária.
Za pochopenie ďakujeme.

11.8. (štvrtok) o 18.00 h **HUDBA POD HVIEZDNOU OBLOHOU – BEE GEES**
Nevšedná hudba legendárnej britskej skupiny, známej viacerým generáciám, pod umelou hviezdnu oblohou.
Uvádza: PaedDr. Juraj Humeňanský

13.8. (sobota) o 11.00 h **VESMÍRNE OTÁZNIKY**
Hudobný program pod umelou hviezdnu oblohou pre deti od 5 rokov.

18.8. (štvrtok) o 18.00 h **LETNÁ OBLOHA A CESTA NA OKRAJ VESMÍRU**
Program pod umelou hviezdnu oblohou o letnej oblohe a našej Galaxii, doplnený aktuálnym filmom.

20.8. (sobota) o 11.00 h **POTULKY OBLOHOU**
Program pod umelou hviezdnu oblohou planetária o hviezdach, planétach, Mesiaci a Mliečnej ceste. Vhodný pre mladších školákov.

25.8. (štvrtok) o 18.00 h **HUDBA POD HVIEZDNOU OBLOHOU – JOHN WILLIAMS**
Hudba z filmov Hviezdne vojny, Jurský park, Sám doma, Zachráňte vojaka Ryana atď. pod umelou hviezdnu oblohou.

27.8. (sobota) o 11.00 h **NEVESTA HVIEZD**
Astronomická rozprávka pod umelou hviezdnu oblohou pre najmenších školákov, spracovaná na motívy klasického laponského mýtu.

ASTRONOMICKÉ POZOROVANIA PRE VEREJNOSŤ

Po zotmení v prípade priaznivého počasia.

17.8. o 22.00 h *Pozorovanie večernej oblohy*

Termíny návštev

Dospelí: štvrtok o 18.00 h; Deti: sobota o 11.00 h
Astronomické pozorovania: streda v určených hodinách
Skupinové návštevy: pondelok až piatok
o 9.00, 11.00, 14.00, a 16.00 h, sobota o 9.00 h
Kapacita planetária je 68 miest. Skupinové návštevy je nutné dohodnúť vopred telefonicky alebo osobne.

HVEZDÁREŇ A PLANETÁRIUM V PREŠOVE

Astronomický informátor

júl - august

4/2011

Jediný slovenský Park tmavej oblohy Poloniny je najtmavším miestom Slovenska, kde je nočná obloha zachovaná vo svojej prírodnej podobe. Medzná hviezdna veľkosť najslabších hviezd viditeľných bez d'alkohľadu na území parku je 7,4 mag.

Vydáva: HaP v Prešove v spolupráci s pobočkou SAS pri SAV v Prešove

Ročník XXXVII
Telefón/Fax: 051 / 7722065, 7733218
E – mail: hap@astropresov.sk
Internet: www.astropresov.sk

Vstupné

Večerné programy:	2 €
Programy pre deti a MŠ:	1 €
Astronomické pozorovania:	1 €
Individuálne návštevy počas školských prázdnin:	2 €
Skupinové návštevy:	2 €
(žiaci ZŠ, študenti, invalidi, dôchodcovia 1 €)	

Univerzita tretieho veku špecializácia Astronómia (2009-2011)

V máji 2011 ukončili 10 študentov Univerzity tretieho veku (UTV) dvojročné štúdium špecializácie **Astronómia**. Spolupráca HaP sUTV na Prešovskej univerzite bola nadviazaná v roku 2009, následkom čoho bolo, že v akademických rokoch 2009/2010 a 2010/2011 prebiehala výučba tejto novovzniknutej špecializácie v priestoroch Hvezdárne a planetária v Prešove.

UTV je záujmovo-vzdelávacia inštitúcia v súlade s koncepciou celoživotného vzdelávania. Svojou činnosťou a poslaním nadväzuje na gerontologický program UNESCO. Jej základnou úlohou je optimálnym spôsobom sprostredkovať vedecké poznatky vo vybraných odboroch ľuďom v postproduktívnom veku, ako aj tým starším ľuďom, ktorí sa z rôznych dôvodov nemôžu zapájať do každodenného pracovného procesu, resp. prejavujú záujem zúčastňovať sa záujmového vzdelávania.

Prvá UTV bola založená v roku 1973 v Toulouse vo Francúzsku. V priebehu niekoľkých rokov sa univerzity rozšírili v ďalších krajinách - v súčasnosti je vo svete vyše 1700 UTV. Na Slovensku bola prvá UTV založená v roku 1990 na Univerzite Komenského v Bratislave. Postupne vznikli UTV aj v ďalších mestách s vysokými školami (Banská Bystrica, Košice, Liptovský Mikuláš, Nitra, Prešov, Ružomberok, Trenčín, Trnava, Zvolen, Žilina). UTV na Prešovskej univerzite má ešte detašované pracovisko v Spišskej Novej Vsi na Akadémii vzdelávania.

Štúdium na UTV je trojročné. Obsahom prvého ročníka štúdia je spravidla všeobecný informatívny základ pre všetkých študujúcich. Po úspešnom ukončení štúdia sa študujúci môžu zapísať do ďalšieho ročníka na zvolenú **odbornú špecializáciu**.

Desaťčlennú skupinu študentov špecializácie **Astronómia** vo veku od 55 do 79 rokov tvorilo osem žien a dvaja muži. Všetci študenti sa pociťovali zúčastňovaní nielen povinného štúdia, ale aj na ďalších podujatiach organizovaných Hvezdárňou a planetáriom v Prešove, z ktorých najobľúbenejšie boli astronomické pozorovania skutočnej oblohy. V rámci povinných prednášok sa veľmi často využívala umelá hviezdna obloha planetária, kde sa prakticky naučili spoznávať súhvezdvia, najjasnejšie hviezdy, planéty viditeľné voľným okom a zoznámili sa s ďalšími zaujímavosťami, ktoré planetárium poskytuje. V rámci domácich zadaní radi riešili doplnovačky a mapy hviezdnej oblohy. Všetkých astronómia tak nadchla, že si podali prihlášky do Slovenskej astronomickej spoločnosti pri SAV a naďalej chcú takouto formou udržiavať kontakt s astronómiou a s Hvezdárňou a planetáriom v Prešove.

V rámci dvojročného učebného programu UTV špecializácie **Astronómia** prednášali dlhoroční odborní pracovníci Hvezdárne a planetária v Prešove: Mgr. Peter Ivan, PaedDr. Juraj Humeňanský, Mgr. Viliam Koliwoška a RNDr. Danica Jančuškova, ktorá bola zároveň koordinátorkou štúdia. Bola to veľmi milá a zaujímavá práca so seniormi – zariadenými študentmi. Ďakujeme Centru celoživotného a kompetenčného vzdelávania Prešovskej univerzity v Prešove, že sme sa mohli podieľať na UTV a prispieť k záujmovému vzdelávaniu seniorov.

Čo vieš o hviezdach?

Mesiace marec, apríl a jún 2011 sa okrem iného niesli aj v znamení 21. ročníka celoštátnej vedomostnej súťaže **Čo vieš o hviezdach?**, ktorej vyhlasovateľom je Slovenská ústredná hvezdáreň Hurbanovo a ktorá prebieha v troch vekových kategóriách. Hvezdáreň a planetárium v Prešove zabezpečila organizačne aj obsahovo okresné a krajské kolá tejto súťaže a SÚH Hurbanovo zorganizovala celoštátne kolo, ktoré sa uskutočnilo v priestoroch Krajskej hvezdárne a planetária Maximiliána Hella v Žiari nad Hronom.

Okresné kolo súťaže ČVOH sa uskutočnilo v dňoch 23., 24. a 25. marca 2011 v priestoroch HaP v Prešove. Na súťaži sa zúčastnilo 79 súťažiacich z 23 škôl okresov Prešov a Sabinov. Prví traja z každej kategórie oboch okresov postúpili do krajského kola.

Krajské kolo prebiehalo v dňoch 27., 28. a 29. apríla 2011 HaP v Prešove. Na súťaži sa zúčastnilo 35 súťažiacich z okresov Humenné, Prešov, Sabinov, Snina a Svidník. Do celoštátneho kola postúpili prví traja víťazi z jednotlivých kategórií krajského kola.

Výsledky okresného a krajského kola sú uverejnené na webovej stránke: www.astropresov.sk (aktivity, súťaže...).

Celoštátne kolo bolo zrealizované v priestoroch Krajskej hvezdárne a planetária Maximiliána Hella v Žiari nad Hronom v dňoch 7., 8. a 9. júna 2011. V rámci celého Slovenska sa na tomto finálovom kole zúčastnilo 65 súťažiacich.

Z nášho kraja sa najlepšie umiestnili:

v I. kat. na 6. mieste Samuel Dzur, ZŠ ul. 8. mája Svidník

v II. kat. na 8. mieste Jakub Jamrich, GJAR, Prešov

v III. kat. na 4. mieste Dominik Imrich, GK2, Prešov

Ako členka odbornej poroty celoštátneho kola sa zúčastnila aj RNDr. Danica Jančuškova z Hvezdárne a planetária v Prešove. Výsledky celoštátneho kola sú uvedené na stránkach www.suh.sk a www.vesmir.sk.

Táto tradičná vedomostná súťaž má stále svojich priaznivcov a patrí medzi obľúbené astronomické podujatia.

RNDr. Danica Jančuškova

... na letnej oblohe

V období okolo letného slnovratu až do konca júla môžeme na oblohe zbadat' a pozorovat' **nočné svietiace oblaky** (*NLC - noctilucent clouds*). Tento vzácny atmosférický jav spôsobujú ľadové kryštáliky vo vrchných vrstvách našej atmosféry (okolo 85 km), na ktorých sa odráža slnečné svetlo po západe Slnka alebo pred jeho východom. Sú viditeľné až keď sa Slnko nachádza 6° až 16° pod obzorom t.j. v časovom rozpätí asi hodinu po 22.30 hod. resp. po 02.30 hod. letného času. Pozorovateľné sú nízko nad obzorom na jasnej oblohe, na ktorej je vidieť hviezdy. Na severnej pologuli ich môžeme pozorovať iba v lete, kedy je mezoféra (-130 °C) najchladnejšia. Pôvod vzniku týchto oblakov stále nie je presne známy. Prvé záznamy o pozorovaní pochádzajú z roku 1885. Ale až posledné desaťročia sa tomuto úkazu venuje náležitá pozornosť. Viac informácií ako aj najnovšie pozorovania a množstvo fotografií NLC môžete nájsť na stránke <http://ukazvy.astro.cz/nlc.php>

Dňa **13.8.2011** nad ránom nastane maximum najznámejšieho **meteorického roja Perzeidy**, kedy môžeme na oblohe zbadat' až 100 meteorov za hodinu. Tohtoročné maximum však bude rušené Mesiacom v splne, ktorý nám presvetlí oblohu. V činnosti sú však už od 17.7. do 24.8.2011. Perzeidy sú pozostatkami rozpadnutej kométy 109P/Swift-Tuttle, ktorá bola objavená v roku 1862. Svoje meno dostali podľa súhvezdia Perzea, v ktorom sa nachádza radiant - miesto odkiaľ nám zdanlivo na oblohe každý rok vylietavajú.

Aj v letných mesiacoch je možné pozorovať prelety **Kozmickej vesmírnej stanice ISS**, ktorá môže byť na oblohe tretím najjasnejším objektom po Slnku a Mesiaci. Na hviezdnej oblohe sa nám javí pri pozorovaní voľným okom ako jasný (podobný hviezde) priamočiary sa pohybujúci objekt. V Prešove a jeho okolí ju môžeme pozorovať:

1. júla vo večerných hodinách,

od **27. júla do 13. augusta** – od poľnoci do rána a

od **13. augusta do 2. septembra** opäť vo večerných hodinách. V uvedenom období môžeme pozorovať 1 až 3 prelety každú noc.

Kozmická stanica ISS je jediné trvale obývané teleso na obežnej dráhe okolo Zeme. Na jej palube je stále minimálne 2-členná posádka. Obieha Zem v priemernej výške 350 km a jeden obbeh jej trvá 92 minút.

Prelety ISS na nočnej oblohe je možné pozorovať z celého povrchu našej Zeme. Takže jej pozorovanie môže byť pekným spestrením dovolenkových večerov či nocí. Presné časy preletov, ako aj ďalšie podrobnosti, môžete nájsť na stránke www.heavens-above.com po zadaní miesta alebo súradníc, odkiaľ ju chcete pozorovať.

Mgr. Roman Tomčík